

19 agosto 2009

Vicenç Navarro

L'error de les receptes econòmiques liberals

Un argument que economistes i pensadors lliberals pròxims al món empresarial i financer del país han donat per a explicar l'elevat atur a Espanya ha estat que la insistència dels sindicats en la seva defensa dels interessos dels treballadors amb contractes fixos ha causat l'elevat atur dels treballadors amb contractes temporals. Segons aquests autors, els sindicats són excessivament forts a Espanya i tenen una excessiva influència sobre el govern socialista espanyol, el qual – segons els autors- no té el coratge polític de fer les reformes necessàries en el mercat laboral, facilitant l'acomiadament dels treballadors, a fi que els empresaris puguin contractar a nous treballadors, sense por de que una vegada contractats hagin de mantenir-los en la seva plantilla per sempre. Segons aquestes veus, la millor manera d'estimular la creació d'ocupació és baixar el cost de l'acomiadament dels treballadors fixos podent acomiadar-los més fàcilment. L'empresari contractarà a més treballadors si és conscient que pot acomiadar-los més fàcilment. D'aquesta teoria es deriva que la perseverança dels sindicats en defensar als treballadors amb contractes fixos (la majoria dels quals protegeixen als homes d'edat madura) faci difícil contractar a gent jove i dones. Aquesta explicació apareix constantment en la premsa diària. Molts articles apareixen una vegada i una altra fent referència al fet que la defensa per part dels sindicats dels insiders (en anglès, els quals estan dintre del mercat de treball) és responsable de la situació dels outsiders (els quals no aconsegueixen treball). Durant els últims mesos, la població ha estat bombardejada amb articles subratllant que els representants dels treballadors –els sindicats- són els autèntics responsables de l'elevat atur a Espanya.

El gran poder del món empresarial a Espanya (i consegüent poder mediàtic del pensament lliberal en els mitjans d'informació i persuasió) determina que aquesta explicació hagi arribat a la categoria de dogma en el nostre país. El problema que aquest dogma té, no obstant això, és que com tot dogma es reproduïx a força de fe i no a força d'evidència. Valgui subratllar que aquest dogma s'ha promogut pels mitjans lliberals cada vegada que l'atur a Espanya s'ha incrementat. Es va utilitzar en els anys vuitanta, es va tornar a utilitzar en els anys noranta i ara s'utilitza de nou en la primera dècada del segle XXI. Aquest dogma ha estat el determinant que hi hagi hagut fins a quatre reformes del mercat del treball des que tenim democràcia a Espanya.

On està l'evidència?

El suport intel·lectual a tal creença és l'evidència que -segons aquests autors- presenta EUA, suposadament el país més lliberal de l'OCDE (el club de països més rics del món). En EUA es pot acomiadar al treballador molt fàcilment, això explica -segons ells- que l'atur a EUA sigui menor que a Espanya i que en la mitjana dels països de la UE-15. És més, el fet que EUA probablement surti abans de la Gran Recessió que Espanya i la Unió Europea, es deu -segons tals autors- a la major facilitat dels empresaris nord-americans de poder acomiadar als seus treballadors.

Les dades (les testarrudes dades, com diria el meu mestre, Gunnar Myrdal) no obstant això, no avalen aquestes tesis. En primer lloc, Espanya ha tingut quatre reformes laborals, totes elles encaminades a desregular el mercat de treball, sense que això s'hagi traduït en la disminució de la taxa de l'atur en moments de recessió. Independentment dels mèrits o desmèrits d'aquestes reformes, el fet és que el seu impacte en la variació de les taxes de l'atur, durant els moments de recessió en el cicle econòmic, ha estat molt reduït.

La segona observació que mereix fer-se és el canvi adoptat pel Secretariat d'Ocupació de l'OCDE que en el seu moment va promoure la desregulació dels mercats de treball com la mesura més eficaç per a crear ocupació i disminuir l'atur (veure The New OECD Job Study. Facts, Analysis and Strategies.1994) El fracàs d'aquestes mesures (per a arribar a aquells objectius) va fer que tal Secretariat reconegués més tard que no hi havia relació entre el grau de regulació d'un

mercat de treball i la taxa d'atur del país (veure The New OECD Job Study. 2006). En realitat, alguns dels països amb mercats de treball més regulats, com els escandinaus, han tingut l'atur més baix de l'OCDE.

La tercera observació que ha de subratllar-se és que, EUA, el país model per als pensadors lliberals, té un atur molt major entre els joves i entre les dones que entre els homes d'edat madura, i això tot i ser un mercat de treball molt desregulat. La diferència entre les taxes d'atur dels joves i la dels adults no és molt distinta a l'existent en els països de la UE, incloent Espanya. Avui, a EUA, les taxes d'atur entre els joves (tant el grup de 19 a 24 anys, com el de 24 a 34 anys) és gairebé el triple i el doble, respectivament, de la taxa d'atur dels homes adults de 35 a 55 anys. Aquest diferencial en la taxa d'atur entre joves i adults és fins i tot major (cinc vegades major) quan es compara la taxa d'atur dels treballadors joves afroamericans amb la dels homes adults blancs. Aquest diferencial en les taxes d'atur entre homes i dones és menor que l'existent entre joves i adults, situació que té poc que veure amb la desregulació del mercat de treball. La causa del menor diferencial en la taxa d'atur entre homes i dones es deu a la major destrucció d'ocupació en la manufactura (on els barons són la majoria) que en els serveis (on les dones són la majoria).

Perquè EUA sortirà de la gran recessió abans que Espanya i la UE

Una quarta observació que ha de destacar-se és que la probable recuperació econòmica més ràpida d'EUA versus l'europea i espanyola té poc que veure amb la major desregulació dels mercats de treball nord-americans. La causa de la més ràpida recuperació en aquell continent radica, primordialment, en que la inversió pública del govern federal d'EUA en el seu estímul econòmic és més del doble (en termes percentuals sobre el PIB) que el que s'ha donat a Espanya i molt major que a la UE-15. És un indicador d'incoherència que la majoria dels pensadors lliberals (que atribueixen l'atur a les suposades rigideses del mercat laboral) s'hagin oposat al creixement de la despesa pública per a estimular l'economia. Que els empresaris contractin, o no, més treballadors depèn primordialment de les seves expectatives en quant a la demanda dels seus productes. Quan aquesta demanda és molt escassa (en part a causa de la reducció de

la massa salarial, que els lliberals fins i tot volen reduir més), llavors el sector públic ha d'expandir la seva despesa pública per a estimular tal demanda. Allí està el quid de la qüestió. Les dretes a Espanya, i els seus portaveus lliberals, són responsables del retard en la recuperació espanyola en oposar-se a un major estímul econòmic, substituint-lo per propostes de desregulació del mercat de treball i de reducció dels salaris (que empitjoraran encara més la situació d'elevat atur).

Una última observació. S'ha posat de moda entre alguns economistes lliberals parlar de flexiseguretat. Però sembla que no entenen el que és i d'on deriva. La necessària flexibilitat laboral que requereix qualsevol economia per a ser eficient no pot aconseguir-se a força de desregular més i més el mercat de treball augmentant així la inseguretat dels treballadors (el 63% de treballadors amb contracte fix té temor a perdre el seu lloc de treball a Espanya). La flexibilitat laboral s'aconsegueix a força d'augmentar la seguretat del treballador, tal com han fet els països de major tradició socialdemòcrata del nord d'Europa, (amb sindicats forts i amb molts anys de govern d'esquerres). Aquests països tenen estats de benestar altament desenvolupats amb una despesa pública social molt, molt més elevada que Espanya. Ells estan al capdavant i nosaltres estem a la cua de l'Europa Social. Seguretat implica, no només programes de formació professional, sinó també serveis, transferències i suport al treballador i a la seva família en moments de transició i mobilitat laboral. Això és el que no entenen o no desitgen entendre els pensadors lliberals, doncs són ells els quals s'han oposat i són responsables de l'escàs desenvolupament social d'Espanya. El lliberalisme (que apareix, almenys fins a fa poc, també en els equips econòmics dels governs espanyols de centre-esquerra) ha fet molt mal al mercat de treball i a l'economia espanyola. En realitat, la seva gran visibilitat mediàtica es deu, no a la fortalesa dels seus arguments (que són molt febles), sinó a les enormes caixes de ressonància que el capital financer i empresarial els ofereix. El millor exemple del que dic és que sóc conscient que un article com el que jo signo tindria poca cabuda en els mitjans de major difusió del país, mitjans que es caracteritzen per la seva escassíssima diversitat ideològica. El màxim que arriben és a publicar articles de Paul Krugman o Stiglitz, sense mai donar cabuda, no obstant això, en les seves pàgines els economistes crítics del dogma lliberal que existeixen en el nostre país